

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Szczecinie

LSZ.410.002.03.2022

Hubert Gumowski
Powiatowy Lekarz Weterynarii
Powiatowy Inspektorat Weterynarii
ul. Armii Krajowej 78
74-100 Gryfino

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/22/088 – Zwalczanie i przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu się afrykańskiego pomoru świń w populacji dzika oraz przenikaniu i rozprzestrzenianiu się tej choroby w stadach świń.

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Gryfinie ¹ , ul. Armii Krajowej 78, 74-100 Gryfino.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Hubert Gumowski, Powiatowy Lekarz Weterynarii ² , od 1 listopada 2016 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Działania organów Inspekcji Weterynaryjnej, dotyczące zwalczania i przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się afrykańskiego pomoru świń w populacji dzika oraz przenikaniu i rozprzestrzenianiu się tej choroby w stadach świń.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2021, z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed i po tym okresie.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Szczecinie.
Kontrolerzy	Małgorzata Chabiniak, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LSZ/21/2022 z 21 stycznia 2022 r. Leszek Smykowski, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LSZ/26/2022 z 25 lutego 2022 r.

(akta kontroli str. 1-3)

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Powiatowy Lekarz prawidłowo podejmował przewidziane prawem działania mające na celu zahamowanie rozprzestrzeniania się afrykańskiego pomoru świń u dzików⁵, po otrzymaniu zawiadomienia o podejrzeniu wystąpienia epizootii. Informował niezwłocznie właściwe organy i podmioty o kolejnych przypadkach ASF u dzików, stwierdzonych na terenie powiatu gryfińskiego⁶. Rzetelnie prowadził dochodzenia epizootyczne, podejmując czynności mające na celu zebranie i udokumentowanie wszelkich danych dotyczących poszczególnych przypadków oraz wysyłając próbki do badań laboratoryjnych w celu określenia genotypu wirusa choroby.

Inspektorat efektywnie współpracował z organami administracji rządowej, jednostkami samorządu terytorialnego, innymi podmiotami i służbami w zakresie zwalczania oraz przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się ASF.

W celu zapobiegania szerzeniu się ASF Inspektorat przeprowadzał kontrole w zakresie przestrzegania zasad bioasekuracji w gospodarstwach utrzymujących świnie. Jednakże w dwóch przypadkach nie przeprowadzono kontroli sprawdzających w gospodarstwach, w których stwierdzono nieprawidłowości.

Ponadto w toku kontroli stwierdzono następujące nieprawidłowości polegające na:

- niewydaniu decyzji administracyjnych odnośnie 26 gospodarstw, w których w trakcie kontroli stwierdzono nieprawidłowości,
- zaciąganiu zobowiązań w 2020 r. i 2021 r. pomimo braku zabezpieczenia odpowiednich środków w planie finansowym PIW. Jednak w ocenie Najwyższej

¹ Dalej: Inspektorat lub PIW.

² Dalej: Powiatowy Lekarz lub PWL.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623; dalej: ustawa o NIK.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej. W niniejszym wystąpieniu pokontrolnym zastosowano ocenę opisową.

⁵ Dalej: ASF.

⁶ Dalej: powiat.

Izby Kontroli zaniechanie podjęcia niezbędnych działań, mających na celu zahamowanie rozprzestrzeniania się epizootii i walkę z jej skutkami, groziłoby powstaniem szkody niewspółmiernie większej niż przekroczenie wydatków przewidzianych w danym momencie w planie finansowym.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁷ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Działania organów Inspekcji Weterynaryjnej, dotyczące zwalczania i przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się afrykańskiego pomoru świń w populacji dzika oraz przenikaniu i rozprzestrzenianiu się tej choroby w stadach świń.

Opis stanu faktycznego

1. W latach 2019-2021 na obszarze właściwości PIW odnotowano 148 przypadków (z tego siedem w 2020 r. i 141 w 2021 r.) ASF u dzików. Pierwszy z nich (w okolicach miejscowości Mieszkowice, obwód łowiecki nr 288) został potwierdzony wynikami badań laboratoryjnych 16 grudnia 2020 r. Nie zostały natomiast odnotowane przypadki epizootii w gospodarstwach utrzymujących świnię.

W związku ze stwierdzeniem przypadków ASF w populacji dzika na obszarze przekraczającym obszar jednego powiatu, począwszy od 24 grudnia 2020 r., Wojewoda Zachodniopomorski⁸ wydał rozporządzenie w sprawie zwalczania afrykańskiego pomoru świń na terenie województwa zachodniopomorskiego⁹. Rozporządzeniem objęto na terenie powiatu gminę Mieszkowice określając teren skażony i wprowadzając na nim nakazy i zakazy, o których mowa w art. 46 ust. 3 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt¹⁰ oraz w § 18 ust. 2 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 6 maja 2015 r. w sprawie zwalczania afrykańskiego pomoru świń¹¹. Wraz z rozwojem epizootii rozporządzeniem Wojewody obejmowano kolejne gminy powiatu gryfińskiego, m.in. od: 20 stycznia 2021 r.¹² – część gminy Moryń, 14 czerwca 2021 r.¹³ - gminę Cedynia i część gminy Chojna, 8 września 2021 r.¹⁴ - część gminy Widuchowa i Trzcińsko-Zdrój, 17 grudnia 2021 r.¹⁵ – część gminy Gryfino.

(akta kontroli str. 644-648, 777-803)

Na podstawie badania dokumentacji 10 dzików¹⁶ u których stwierdzono ASF, ustalono m.in., że PLW:

- podejmował czynności mające na celu zebranie i udokumentowanie wszelkich danych epizootycznych dotyczących tego przypadku (tj. pozyskiwał informacje od osób, które znalazły lub upolowały dzika, przeprowadzał badania dzika,

⁷ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁸ Dalej: Wojewoda.

⁹ Rozporządzenie Wojewody Zachodniopomorskiego nr 14/2020 z 24 grudnia 2020 r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 5956).

¹⁰ Dz. U. z 2020 r. poz. 1421; dalej: uozz.

¹¹ Dz. U. poz. 754; dalej: rozporządzenie w sprawie zwalczania ASF.

¹² Rozporządzenie Wojewody Zachodniopomorskiego nr 2/2021 z 20 stycznia 2021 r. (Dz. Urz. Województwa Zachodniopomorskiego poz. 339).

¹³ Rozporządzenie Wojewody Zachodniopomorskiego nr 19/2021 z 14 czerwca 2021 r. (Dz. Urz. Województwa Zachodniopomorskiego poz. 2579).

¹⁴ Rozporządzenie Wojewody Zachodniopomorskiego nr 25/2021 z 8 września 2021 r. (Dz. Urz. Województwa Zachodniopomorskiego poz. 3806).

¹⁵ Rozporządzenie Wojewody Zachodniopomorskiego nr 30/2021 z 17 grudnia 2021 r. (Dz. Urz. Województwa Zachodniopomorskiego poz. 5712).

¹⁶ Pierwszych pięciu przypadków dzików padłych oraz pierwszych pięciu przypadków dzików odstrzelonych na obszarze ochronnym, obszarze objętym ograniczeniami albo obszarze zagrożenia w okresie od 1.01.2019 r. do 31.08.2021 r.

- pobierał oraz wysyłał pobrane próbki do badań laboratoryjnych w celu stwierdzenia albo wykluczenia choroby u dzików odstrzelonych lub padłych),
- prowadził i na bieżąco aktualizował dokumentację epizootyczną, zawierającą dane wynikające z § 18 ust. 4 pkt 1 rozporządzenia w sprawie zwalczania ASF (sporządzał dokument dochodzenia epizootycznego zawierający m.in. współrzędne GPS znalezienia martwego lub odstrzelonego dzika, datę zdarzenia, wiek, wagę i płeć, stan tuszy, dane dotyczące osoby, która znalazła lub odstrzeliła dzika oraz osoby, która pobierała próbkę do badań),
 - przeprowadzał badania zgodnie z instrukcją diagnostyczną w celu potwierdzenia lub wykluczenia choroby dzików padłych lub odstrzelonych,
 - utylizował zwłoki dzików oraz mięsa, produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego i produktów pochodnych pochodzących od dzików, u których wyniki badań były pozytywne (§ 18 ust. 2 pkt 2 lit. d tego rozporządzenia),
 - informował myśliwych i koła łowieckie o przypadku podejrzenia lub wystąpienia choroby u dzika stosownie do § 18 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia w sprawie zwalczania ASF.

(akta kontroli str. 651-776, 804-821, 832, 885, 892-893)

W kwestii działań podejmowanych wobec producentów świń odnośnie przestrzegania zasad bioasekuracji Powiatowy Lekarz wyjaśnił: (...) *W strefach objętych ograniczeniami II (różowej), na obszarze objętym zakazaniem afrykańskim pomorem świń u dzików, oznakowanym tablicami ostrzegawczo- informacyjnymi, PLW podejmował i podejmuje działania w celu niedopuszczenia do przeniknięcia wirusa ASF do gospodarstw rolników i zakładów związanych z produkcją i przetwórstwem świń i dzików poprzez: - informowanie gmin o obowiązku ogłoszenia wydawanych przez Wojewodę rozporządzeń w sposób zwyczajowo przyjęty; - każdorazowo przy wprowadzaniu zmian przepisów lub zmian regionalizacji informowano indywidualnie na piśmie rolników, wyjaśniając zmiany w metodyce prowadzeniu hodowli w celu osiągnięcia maksymalnego poziomu bezpieczeństwa biologicznego gospodarstw. Do pism załączano ulotki i dokumenty, które się pojawiały jako nowe m.in. w sprawie bioasekuracji, nowych świadectwach zdrowia dla świń w celu wprowadzenia ich do obrotu. (...), - przeprowadzano kontrole fizyczne w gospodarstwach utrzymujących świnię, tak żeby jak najszybciej pomóc gospodarzom praktycznie wdrożyć wymagane zmiany w zabezpieczeniach biologicznych ich gospodarstw; (...), - rolnikom, którzy oświadczyli że z przyczyn finansowo lub innych nie są w stanie sprostać wymaganiom zapewnienia bezpieczeństwa biologicznego swoich gospodarstw, na ich wniosek, wydano decyzje w sprawie likwidacji stada w określonym terminie oraz zakaz utrzymywania świń przez okres 3 lat. Decyzje administracyjne PLW są przekazywane do biura powiatowego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Baniach¹⁷ w celu otrzymania przez hodowcę świń rekompensaty za rezygnację z hodowli i za deklarację nieutrzymywania świń.*

(akta kontroli str. 622, 626-628, 777-831)

2-4. W okresie objętym kontrolą PWL, stosownie do art. 42 ust. 8 oraz art. 46 uozz, każdorazowo¹⁸ informował (w formie elektronicznej) Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Lekarza Weterynarii¹⁹ o wystąpieniu choroby u dzików, najpóźniej trzy dni od otrzymania potwierdzenia ASF w badanych próbkach, podając m.in. określenie choroby zakaźnej zwierząt (ASF), obszaru zagrożonego wystąpieniem lub obszaru występowania choroby zakaźnej zwierząt.

¹⁷ Dalej: ARiMR.

¹⁸ Stwierdzono we wszystkich 148 przypadkach.

¹⁹ Dalej: ZWLW.

W tym samym terminie²⁰, stosownie do art. 51 ust. 5 pkt 1 lit. a uozz, przekazywał sąsiadom PLW²¹ informację o stwierdzeniu wystąpienia ASF u dzika.

(akta kontroli str. 840-858)

5-7. W latach 2019-2021, w związku ze zwalczaniem ASF, PLW wydał 30 października 2020 r. jedno rozporządzenie (na podstawie art. 45 ust. 1 pkt 8 uozz), w sprawie odstrzału sanitarnego dzików na terenie powiatu²². W rozporządzeniu tym nakazano Nadleśnictwu Chojna, jako zarządcy obwodu łowieckiego nr 274 odstrzął sanitarny łącznie 100 dzików w terminie do 21 grudnia 2020 r. Limit wynikający z ww. rozporządzenia został zrealizowany w 100%; odstrzał zakończono 14 grudnia 2020 r. W wydanym rozporządzeniu PLW nakazał zagospodarowanie uzyskanych w ramach odstrzału sanitarnego tusz dzików przez ich wprowadzenie do obrotu, przeznaczenie do produkcji mięsa na użytek własny myśliwego lub do utylizacji.

(akta kontroli str. 629-643)

Powiatowy Lekarz wyjaśnił: (...) *PLW odstąpił od użycia instrumentów wymienionych w art. 45 ust.1 punkty 1-7 uozz bowiem kompetencyjnie wdrożył je Wojewoda. (...) W PIW (...) nie obowiązywały akty wewnętrzne określające przesłanki uchylenia lub pozostawiania w mocy rozporządzeń PLW (...). Przyjęto następującą metodę uchylania bądź pozostawiania w mocy rozporządzeń: po zmianie sytuacji epizootycznej na terenie powiatu, gdy rozporządzenie stało się bezprzedmiotowe z powodu upływu terminu obowiązywania lub zrealizowania nakazów.*

(akta kontroli str. 622, 625-626, 644-648)

PLW nie dokonywał gradzenia terenów skażonych na obszarze powiatu. Rozporządzeniem nr 9/2021²³ Wojewoda nakazał wykonanie ogrodzenia ograniczającego lub zatrzymującego migrację zwierząt z terenów leśnych na obszarze powiatu. Wykonanie nakazu Wojewoda powierzył Nadleśniczemu Nadleśnictwa Mieszkowice.

(akta kontroli str. 622, 626, 649-650)

Powiatowy Lekarz wyjaśnił: (...) *W dniach 23-25 marca 2021 r. PLW sprawdził wykonanie ogrodzenia (długość ok. 23 979 m) i je zaakceptował. Ogrodzenie wykonało Nadleśnictwo Mieszkowice, a o kosztach PLW nie został oficjalnie poinformowany. Zwiększenie skuteczności izolacyjnej ogrodzenia uzyskano stosując repelent zapachowy Hukinol który początkowo wykładany był przez pracownika inspektoratu, później uzupełnianie preparatu przejęło Koło Łowieckie Szarak. Ogrodzenie pozwoliło na znaczne spowolnienie rozprzestrzeniania się choroby ASF, jednak 24 maja 2021 r. stwierdzono pierwszy przypadek pojawienia się dodatniego wyniku ASF u dzika poza ogrodzeniem w okolicach miejscowości Lubiechów Dolny, gm. Cedynia (...). Dalsza budowa ogrodzenia w kierunku północnym została zastąpiona poleceniem ZWLW, który polecił stosowanie oprysku preparatem Penergetic wzdłuż torów kolejowych „Nadodrzanki”. Oprysk przeprowadziły Koleje Państwowe pod nadzorem ZWLW.*

(akta kontroli str. 622, 626)

²⁰ Badanie przeprowadzone na próbie 73 przypadków ze 148 stwierdzonych.

²¹ PLW w Szczecinie, Stargardzie, Pyrzycach i Myśliborzu.

²² Rozporządzenie Powiatowego Lekarza Weterynarii w Gryfnie nr 1/2020 z 30 października 2020 r. w sprawie odstrzału sanitarnego dzików na terenie Obwodu Łowieckiego nr 274 (Dz. Urz. Województwa Zachodniopomorskiego poz. 4783). Rozporządzenie podano do publicznej wiadomości poprzez ogłoszenie 6 listopada 2020 r. na stronie internetowej gm. Chojna www.bip.chojna.pl, www.chojna.pl oraz gm. Cedynia <http://bip.cedynia.pl/>.

²³ Rozporządzenie Wojewody Zachodniopomorskiego nr 9/2021 z 25 lutego 2021 r w sprawie wykonania ogrodzeń ograniczających lub zatrzymujących migrację zwierząt z terenów leśnych na obszarze powiatu gryfińskiego (Dz. Urz. Województwa Zachodniopomorskiego poz. 839).

Ponadto, w związku z rozprzestrzenieniem się epizootii na terenie województwa zachodniopomorskiego, Wojewoda wydał rozporządzenia w sprawie odstrzału sanitarnego na terenie powiatu 7 894 dzików (3 149 dzików w 2020 r.²⁴ i 4 745 w 2021 r.²⁵), z czego odstrzelono 2 967 dzików w 2020 r. i 2 169 w 2021 r.²⁶

(akta kontroli str. 629-643, 859-869, 885, 887)

Z dzierżawcami bądź zarządcami obwodów łowieckich, którym wyznaczono limity w ramach odstrzału sanitarnego, PLW zawarł umowy, w których wskazano prawa i obowiązki stron (m.in. sposób zagospodarowania tusz uzyskanych dzików, sposób oznakowania tusz, sposób dokumentowania wykonania umowy, określenie wysokości ryczałtu za wykonanie odstrzału itp.). Umowy zawierano na czas określony.

(akta kontroli str. 870-884)

Powiatowy Lekarz wyjaśnił: (...) *PLW nie jest znana metodologia ustalania ilości dzików do odstrzału sanitarnego stosowana przez Wojewodę. (...) PLW nie miał wpływu na ilość dzików do odstrzału sanitarnego określoną w rozporządzeniach Wojewody. W przypadku rozporządzenia PLW nr 1/2020 (...) o nakazie odstrzału sanitarnego 100 sztuk dzików, (...) został on ustalony w porozumieniu z zarządzającym tym obwodem Nadleśniczym Chojna. Od początku sezonu łowieckiego 2021/2022 zauważalny spadek wykonalności odstrzału sanitarnego związany był ze znaczną redukcją pogłowia dzików na terenie powiatu gryfińskiego. (...), z powodu niewykonania przez dzierżawców obwodów łowieckich nakazów odstrzałów sanitarnych, nie wydano wniosków o wypowiedzenie umowy dzierżawy obwodom łowieckim.*

(akta kontroli str. 620, 622, 859-861)

8. Powiatowy Lekarz pełnił nadzór nad przestrzeganiem rygorów postępowania z tuszą dzików uzyskanych na obszarze ochronnym, objętym ograniczeniami oraz zagrożenia w związku z występowaniem ASF, stosownie do regulacji zawartych w § 14 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 6 maja 2015 r. w sprawie środków podejmowanych w związku z wystąpieniem afrykańskiego pomoru świń²⁷. Na podstawie próby 10 dzików²⁸ stwierdzono, że w każdym z analizowanych przypadków pobierano od dzików próbki do badań. Dzikie odstrzelone na obszarach obostrzeń (ochronnym i objętym ograniczeniami) były dostarczane wraz ze wszystkimi częściami ciała, w tym z narządami wewnętrznymi, do położonych na tym samym obszarze punktów przetrzymywania tusz²⁹ nadzorowanych przez PIW. Ww. tusze, wszystkie części ciała oraz skóry dzików opuszczały punkty i zakłady, po uzyskaniu wyniku pozytywnego w kierunku ASF, były utylizowane. Odstrzelone dziki (tusze i paprochy) były znakowane znakami weterynaryjnymi zawierającym kod województwa, kod powiatu, kolejny numer oraz numer obwodu łowieckiego.

(akta kontroli str. 651-776, 892-893)

²⁴ Odpowiednio rozporządzenie Wojewody Zachodniopomorskiego nr: 1/2020 z 9 stycznia 2020 r. (Dz. Urz. Województwa Zachodniopomorskiego poz. 222), 5/2020 z 19 lutego 2020 r. (Dz. Urz. Województwa Zachodniopomorskiego poz. 958), 7/2020 z 23 kwietnia 2020 r. (Dz. Urz. Województwa Zachodniopomorskiego poz. 1982), 10/2020 z 20 października 2020 r. (Dz. Urz. Województwa Zachodniopomorskiego poz. 4610).

²⁵ Odpowiednio rozporządzenie Wojewody Zachodniopomorskiego nr: 1/2020 z 9 stycznia 2020 r. (Dz. Urz. Województwa Zachodniopomorskiego poz. 222), 5/2020 z 19 lutego 2020 r. (Dz. Urz. Województwa Zachodniopomorskiego poz. 958), 7/2020 z 23 kwietnia 2020 r. (Dz. Urz. Województwa Zachodniopomorskiego poz. 1982), 10/2020 z 20 października 2020 r. (Dz. Urz. Województwa Zachodniopomorskiego poz. 4610), 6/2021 z 18 lutego 2021 r. (Dz. Urz. Województwa Zachodniopomorskiego poz. 762), 11/2021 z dnia 24 marca 2021 r. (Dz. Urz. Województwa Zachodniopomorskiego poz. 1203), 12/2021 z dnia 6 kwietnia 2021 r. (Dz. Urz. Województwa Zachodniopomorskiego poz. 1467), 15/2021 z dnia 12 maja 2021 r. (Dz. Urz. Województwa Zachodniopomorskiego poz. 2090).

²⁶ Odstrzelono odpowiednio: 2 967 dzików w 2020 r. i 2 169 w 2021 r.

²⁷ Dz. U. z 2018 r. poz. 290 ze zm.; dalej: rozporządzenie w sprawie środków podejmowanych w związku z ASF.

²⁸ Pierwszych pięciu przypadków dzików padłych oraz pierwszych pięciu przypadków dzików odstrzelonych na obszarze ochronnym, obszarze objętym ograniczeniami albo obszarze zagrożenia w okresie od 1.01.2019 r. do 31.08.2021 r.

²⁹ Dalej: PPT.

a) Powiatowy Lekarz wyjaśnił, że w obwodach łowieckich na terenie powiatu nie wprowadzał zakazów, o których mowa w § 2 ust. 3 rozporządzenia w sprawie środków podejmowanych w związku z ASF³⁰.

(akta kontroli str. 623, 861)

b) W latach 2019-2021 na terenie powiatu znajdowało się:

- w 2019 r. 10 miejsc umożliwiających przechowywanie tusz dzików, w których znajdowało się 14 kontenerów chłodniczych,
- w 2020 r. dziewięć miejsc, w których znajdowało się 16 kontenerów chłodniczych (w tym cztery kontenery stanowiące własność PIW, przekazane umowami użyczenia czterem kołom łowieckim³¹),
- w 2021 r. 12 miejsc, w których znajdowało się 20 kontenerów chłodniczych (w tym cztery kontenery stanowiące własność PIW).

(akta kontroli str. 887-891, 900-915)

W latach 2019-2021 nie wystąpiły przypadki czasowego zablokowania chłodni w czasie oczekiwania na wynik badania laboratoryjnego. PLW wyjaśnił: (...) *Czas potrzebny od zaplombowania chłodni do otrzymania wyników to trzy dni, więc nie ma w tym czasie mowy o „blokowaniu chłodni”.* Zdaniem Powiatowego Lekarz (...) *w Gryfnie zabezpieczona ilość miejsc w chłodniach była wystarczająca i nie wpłynęła/nie wpływa na wielkość pozyskanych dzików w polowaniach.*

(akta kontroli str. 613, 618, 623, 886)

c) PLW na bieżąco weryfikował liczbę odstrzelonych dzików z liczbą tusz znajdujących się w miejscach czasowego przetrzymywania. W latach 2019-2021 przebadano w kierunku ASF 488 dzików padłych³² i 2 909 dzików³³ odstrzelonych w strefie ochronnej i objętej ograniczeniami. Od każdego z ww. dzików znalezionych martwych i odstrzelonych pobrano próbki do badań w kierunku ASF. Pozytywne wyniki uzyskano w 193 przypadkach³⁴.

(akta kontroli str. 885)

1.9 W latach objętych kontrolą PLW prawidłowo i rzetelnie od 17 do 30 razy na kwartał weryfikował liczbę pozyskanych dzików odstrzelonych w ramach planowych polowań i odstrzału sanitarnego z liczbą tusz dzików czasowo gromadzonych w dwunastu punktach przetrzymywania tusz na terenie powiatu.

(akta kontroli str. 9-16)

Powiatowy Lekarz w powyższej sprawie wyjaśnił: *Liczba pozyskanych dzików zliczana była każdorazowo przy zamykaniu i plombowaniu chłodni (...) podczas pobierania krwi od odstrzelonych dzików w każdy poniedziałek. Zliczanie tusz dzików w każdym PPT odbywało się również raz w tygodniu. Weryfikacja polegała na konfrontacji liczby dzików odstrzelonych w danym tygodniu przez koła łowieckie w ramach rocznych planów łowieckich i z odstrzału sanitarnego z liczbą tusz dzików przetrzymywanych w dwunastu PPT w tygodniu.*

(akta kontroli str. 4-8)

³⁰ Odłowów zwierząt łownych, polowań na zwierzęta łowne, polowań indywidualnych na zwierzęta łowne, polowań zbiorowych na zwierzęta łowne bez udziału psów lub z udziałem psów, polowań zbiorowych na zwierzęta łowne bez naganki lub z naganką.

³¹ Umowy użyczenia nr 1/2020 i nr 2/2020 z 28 września 2020 r., nr 3/2020 z 25 września 2020 r. i 4/2020 z 31 grudnia 2020 r. Celem ww. umów było zapewnienie przez użyczającego (PIW) warunków umożliwiających dostarczenie i przechowywanie tusz dzików pozyskanych w ramach odstrzału sanitarnego do czasu otrzymania wyników badań laboratoryjnych w kierunku ASF. Biorący w użyczenie zobowiązywali się m.in. do utrzymywania chłodni w stanie gotowości do przyjęcia i przechowywania odstrzelonych dzików, zapewnienia stałej obsługi chłodni. Umowy zawarto na czas nieokreślony.

³² Odpowiednio: 97 w 2019 r., 110 w 2020 r. i 281 w 2021 r.

³³ Odpowiednio: 29 w 2020 r. i 2 880 w 2021 r.

³⁴ U 154 dzików martwych (sześć w 2020 r. i 148 w 2020 r.) i 39 odstrzelonych (dwa w 2020 r. i 37 w 2021 r.).

10. W latach 2019-2021, w związku ze stwierdzeniem ASF u dzików na terenie powiatu wydatkowano łącznie 3 928 436,14 zł, z tego 3 795 227,14 zł w rozdziale 01022³⁵ oraz 133 209 w rozdziale 01034³⁶. W poszczególnych latach wydatkowano:
- w 2019 r. - 9 796,21 zł³⁷. Większość wydatków stanowiły koszty: zakupu materiałów do pobierania próbek oraz znaków do tusz - 5 412,92 zł, transportu próbek - 2 601,74 zł, utylizacji odpadów - 752,05 zł, badania próbek - 722 zł, wydatki na plakaty, tablice informacyjne, mapy - 307,50 zł;
 - w 2020 r. ³⁸ - 1 853 142,83 zł z czego z rozdziału:
 - 01022 - 1 179 933,83 zł, w tym m.in. na odstrzał sanitarny - 1 671 355 zł, zakup materiałów do pobierania próbek oraz znaków do tusz - 28 768,67 zł, transport próbek - 4 435,35 zł, wydatki na środki do dezynfekcji - 4 533,19 zł, wydatki na plakaty, tablice informacyjne, mapy - 1 537,50 zł;
 - 01034 - 133 209 zł na zakup chłodni do przechowywania strzelonych i padłych dzików;
 - w 2021 r. - 2 065 497,10 zł³⁹ w tym m.in. na odstrzał sanitarny - 1 845 544,84 zł, zakupy materiałów do pobierania próbek oraz znaków do tusz - 55 503,94 zł, transport próbek - 14 773,28 zł, utylizację zwłok dzików - 45 565,20 zł, poszukiwania padłych dzików 37 634,25 zł, prowadzenie kontroli w ramach zwalczania chorób zakaźnych przez wyznaczone zakłady - 27 763,34 zł, wydatki na środki do dezynfekcji - 4 578,29 zł, wydatki na plakaty, tablice informacyjne, mapy - 8 270 zł.
(akta kontroli str. 1283)

11. W 2019 r. łączne wydatki PIW wyniosły 1 202 328,15 zł (tj. 89,1% planu po zmianach, z czego w dziale 010⁴⁰, w rozdziale 01022, zrealizowano wydatki w kwocie 86 548,15 zł (tj. 61,6 % planu po zmianach), natomiast w rozdziale 01034 w kwocie 1 115 780,15 zł (tj. 92,3% planu po zmianach planu po zmianach⁴¹). W ramach wydatków poniesionych w 2019 r. w rozdz. 01022, kwota 9 796,21 zł (11,3% wydatków w przedmiotowym rozdziale) to wydatki na zwalczanie i przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu się ASF w powiecie.
(akta kontroli str. 1298-1315, 1324-1326)

Główny księgowy PIW wyjaśnił: (...) *Stopień wykorzystania 61,6% - Przy planowaniu uwzględniono środki na ewentualną likwidację ogniska ptasiej grypy w gospodarstwie komercyjnym (zwalczanie ptasiej grypy w tym odszkodowania, zapomogi, nagrody). W związku z brakiem wystąpienia ogniska środki zostały niewykorzystane.*

(akta kontroli str. 1300)

W 2020 r. łączne wydatki PIW wyniosły 3 806 275,3 zł (tj. 97% planu po zmianach), z czego w dziale 010, rozdz. 01022, wydatki zrealizowano w kwocie 2 401 823, 41 zł (tj. 98,4% planu po zmianach), zaś w rozdz. 01034 – w kwocie 1 404 451,88 zł (tj. 94,8% planu po zmianach⁴²). W ramach wydatków poniesionych w 2020 r. w rozdz. 01022, kwota 1 179 933,83 zł (tj. 49,1% wydatków w rozdziale) i w rozdziale 01034 – kwota 133 209 zł (tj. 3,5% wydatków w tym rozdziale) to wydatki na zwalczanie i przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu się ASF w powiecie.

³⁵ Zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt oraz badania monitoringowe pozostałości chemicznych i biologicznych w tkankach zwierząt i produktach pochodzenia zwierzęcego.

³⁶ Powiatowe inspektoraty weterynarii.

³⁷ Z rozdziału 01022.

³⁸ Z tego w rozdz. 01022 –1 179 933,83 zł oraz w rozdz. 01034 – 133 209 zł.

³⁹ W rozdziale 01022.

⁴⁰ Rolnictwo i łowiectwo.

⁴¹ Plan po zmianach wynosił 1 349 245,38 zł, z tego odpowiednio w rozdziale: 01022 - 140 536,38 zł i 01034 - 1 208 709 zł.

⁴² Plan po zmianach wynosił 3 923 040 zł, z tego odpowiednio w rozdziale: 01022 – 2 440 955 zł i 01034 - 1 482 085 zł.

W 2021 r. łączne wydatki PIW wyniosły 3 500 346,14 zł (tj. 97,1% planu po zmianach), z czego w dziale 010, rozdz. 01022, wydatki zrealizowano w kwocie 2 110 324,15 zł (tj. 95,8% planu po zmianach), zaś w rozdz. 01034 – w kwocie 1 390 021,99 zł (tj. 99,2% planu po zmianach⁴³). W ramach wydatków poniesionych w 2021 r. w rozdz. 01022, kwota 2 065 497,10 zł (97,9% wydatków w przedmiotowym rozdziale) to wydatki na zwalczanie i przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu się ASF w powiecie.

(akta kontroli str. 1298, 1316-1320, 1327-1335)

W planie finansowym PIW na poszczególne lata 2019, 2020 i 2021 w rozdziale 01022 przewidziano kwotę 21 000 zł. Plany finansowe na lata 2019-2021, Zarządzeniami ZWLW, były wielokrotnie zwiększane środkami pochodzącymi z rezerwy celowej budżetu państwa (85/32 poz. 12), odpowiednio:

- w 2019 r. o 119 536,38 zł⁴⁴, głównie w rozdziale 01022 §4000 (per saldo o kwotę 110 000 zł⁴⁵);
- w 2020 r. – o 2 843 355 zł, z tego w rozdziale:
 - 01020 o 2 419 955 zł⁴⁶, głównie w §4000 (per saldo o kwotę 1 823 045 zł⁴⁷),
 - 01034 o kwotę 423 400 zł⁴⁸ w tym o 155 400⁴⁹ zł w §6060 z przeznaczeniem na walkę z ASF (na zakup kontenerów chłodniczych do tusz dzików);
- w 2021 r. o kwotę 2 182 511 zł⁵⁰ w związku ze stwierdzeniem ASF, głównie w rozdziale 01022 §4000 (per saldo o kwotę 2 194 511 zł⁵¹).

(akta kontroli str. 1298, 1321-1322, 1336-1357)

W Inspektoracie w latach 2019-2021 obowiązywał regulamin udzielania zamówień publicznych o wartości nieprzekraczającej 30 000 euro netto, ustalony Zarządzeniem Powiatowego Lekarza nr 26/2013⁵². Postanowienia ww. regulaminu ustalały m.in. procedury na zakupy o wartości nieprzekraczającej 30 000 euro oraz wzory: wniosku o wyrażenie zgody na realizację zamówienia o wartości szacunkowej nieprzekraczającej 30 000 euro netto, zapytania ofertowego oraz dokumentu z przeprowadzonego rozpoznania cenowego dotyczącego dostaw, usług i robót budowlanych o wartości nieprzekraczającej 14 000/ 3000 euro netto.

(akta kontroli str.1359-1356)

PIW przeprowadził w 2020 r. postępowanie o udzielenie zamówienia publicznego na dostawę sześciu kontenerów chłodniczych do przechowywania tusz dzików. Postępowanie przeprowadzono zgodnie z obowiązującym regulaminem uzp. W planie finansowym zabezpieczono środki na ww. dostawę. Umowę na budowę i dostawę sześciu chłodni kontenerowych na kwotę 133 209 zł brutto zawarto 21

⁴³ Plan po zmianach wynosił 3 604 188zł, z tego odpowiednio w rozdziale: 01022 – 2 203 511 zł i 01034 - 1 400 677 zł.

⁴⁴ Zarządzenia ZWLW nr: E/1/01022/2019 z 28 lutego 2019 r., E.110.1.32.2019 z 30 kwietnia 2019 r. E.110.1.35.2019 z 15 maja 2019 r., E.110.1.53.2019 z 29 lipca 2019 r., E.110.1.58.2019 z 26 sierpnia 2019 r.

⁴⁵ W tym przesunięcie kwoty 20 000 zł z § 4170 do § 4000 Zarządzeniem ZWLW nr E/1/01022/2019 z 28.02.2019 r.

⁴⁶ Zarządzenia ZWLW nr: E.110.1.7.2020 z 21 lutego 2020 r., E.110.1.11.2020 z 26 marca 2020 r., E.110.1.22.2020 z 8 maja 2020 r., E.110.1.33.2020 z 23 czerwca 2020 r., E.110.1.40.2020 z 22 lipca 2020 r., E.110.1.50.2020 z 19 sierpnia 2020 r., E.110.1.55.2020 z 28 sierpnia 2020 r., E.110.1.61.2020 z 14 września 2020 r., E.110.1.68.2020 z 21 września 2020 r., E.110.1.71.2020 z 28 września 2020 r., E.110.1.73.2020 z 6 października 2020 r., E.110.1.80.2020 z 26 października 2020 r., E.110.1.95.2020 z 19 listopada 2020 r., E.110.1.100.2020 z 25 listopada 2020 r., E.110.1.138.2020 z 28 grudnia 2020 r.

⁴⁷ W tym przesunięcie kwoty 20 000 zł z § 4170 do § 4000 Zarządzeniem ZWLW nr E.110.1.7.2020 z 21 lutego 2020 r.

⁴⁸ Zarządzenia ZWLW nr: E.110.1.12.2020 i E.110.1.3.2020 z 26 marca 2020 r., E.110.1.63.2020 z 17 września 2020 r., E.110.1.12.2020 z 25 listopada 2020 r., E.110.1.63.2020.

⁴⁹ Zarządzenie ZWLW nr E.110.1.3.2020 z 26 marca 2020 r.

⁵⁰ Zarządzenie ZWLW nr: E.110.1.10.2021 z 11 marca 2021 r., E.110.1.12.2021 z 31 marca 2021 r., E.110.1.28.2021 z 24 czerwca 2021 r., E.110.1.33.2021 z 22 lipca 2021 r., E.110.1.48.2021 z 12 października 2021 r., E.3111.3.52.2021 z 25 października 2021 r., E.110.1.75.2021 z 23 października 2021 r., E.110.1.76.2021 z 29 listopada 2021 r., E.110.1.90.2021 z 9 grudnia 2021 r., E.110.1.105.2021 z 20 grudnia 2021 r.

⁵¹ W tym przesunięcie kwoty 20 000 zł z § 4170 do § 4000 Zarządzeniem ZWLW nr E.110.1.3.2021 z 29 stycznia 2021 r.

⁵² Zarządzenie Powiatowego Lekarza Weterynarii nr 26/2013 z 31 grudnia 2013 r. w sprawie wprowadzenia regulaminu udzielania zamówień publicznych o wartości nieprzekraczającej 30 000 euro netto; dalej: regulamin uzp.

sierpnia 2020 r. Zapłata za ww. chłodnie nastąpiła terminowo po realizacji przedmiotu umowy (do 30 września 2020 r.).

(akta kontroli str. 1358, 1366-1377)

PLW w roku 2020 i 2021 zaciągnął zobowiązania, pomimo braku zabezpieczenia na ten cel środków w planie finansowym PIW, odpowiednio:

- w 2020 r. na kwotę 466 700 zł z tytułu 19 umów zawartych w okresie od 1 stycznia do 25 marca 2020 r. z kołami łowieckimi na odstrzał sanitarny dzików. Kwota zaciągniętych zobowiązań przewyższała plan finansowy PIW o 445 700 zł (w planie finansowym w rozdz. 01020 § 4000 zabezpieczono kwotę 21 000 zł);
- w 2021 r. na kwotę 216 972,95 zł, z tego: 104 000 zł z tytułu ośmiu umów zawartych z kołami łowieckimi na odstrzał sanitarny dzików oraz 112 972,95 zł na sfinansowanie w lutym 2021 r. m.in. zakupu materiałów do pobierania prób i znaczników do tuszy dzików, wysyłkę próbek do badań, odstrzał sanitarny dzików, utylizację dzików, przeprowadzanie kontroli urzędowych w ramach zwalczania chorób zakaźnych zwierząt przez zakłady lecznicze. Kwota zaciągniętych zobowiązań przewyższała plan finansowy PIW o 195 972,95 zł (w planie finansowym w rozdz. 01020 § 4000 zabezpieczono kwotę 21 000 zł).

(akta kontroli str. 1295-1297, 1327-1345, 1378-1476)

W latach 2019-2021 Powiatowy Lekarz nałożył dwie kary administracyjne⁵³ w łącznej wysokości 3 376,1 zł, odpowiednio: 917,01 zł w 2019 r.⁵⁴ i 2 459,09 zł w 2020 r.⁵⁵ Należności z tytułu ww. kar zostały zapłacone.

(akta kontroli str. 882-887, 1377)

12. PLW przygotował i aktualizował w latach objętych kontrolą Plan gotowości zwalczania ASF dla powiatu gryfińskiego⁵⁶. Ww. plan zawierał wszystkie wymagane w art. 54 uozz elementy, m.in. określenie sposobu i źródeł finansowania zwalczania choroby oraz określenie struktury i organizacji zespołu kryzysowego. Plan przewidywał wystąpienie ASF u dzików oraz określał zadania dotyczące zwalczania tej choroby w populacji dzika oraz nie ograniczał się jedynie do przypadków wystąpienia choroby w stadach świń.

(akta kontroli str. 18-314, 315-334)

W sprawie opracowania planu PLW wyjaśnił: *Stosownie do art.54 ust.1 uozz PLW, wojewódzki lekarz weterynarii oraz Główny Lekarz Weterynarii w zakresie swojej właściwości, przygotowują i w miarę potrzeb aktualizują Plany gotowości zwalczania poszczególnych chorób zakaźnych zwierząt, w tym afrykańskiego pomoru świń (ASF). Plan gotowości zwalczania ASF ma na celu ujednoczenie postępowania wraz z procedurami i instrukcjami stanowiskowymi tworzy szkielet standardu działań w zakresie likwidacji zarazy ASF w Polsce.*

(akta kontroli str. 4-8)

W sprawie przydatności planu PLW wyjaśnił: *Sama forma wydania Planów jest bardzo obszerna i rozbudowana. Obszerność treści i odnośników oraz rozbudowany w postaci elektronicznej nieadekwatny schemat organizacyjny IW PIW (brak połączenia działu bezpieczeństwa żywności z działem pasz i utylizacji). Przepisy obowiązujące w zwalczaniu ASF w okresie objętym kontrolą zmieniały się w sposób*

⁵³ M.in. za brak: zabezpieczenia budynku, w którym przebywały świny przed dostępem zwierząt wolno żyjących oraz domowych, właściwego środka do dezynfekcji rąk, zabezpieczenia wszystkich wejść do pomieszczeń hodowlanych w budynku matami dezynfekującymi.

⁵⁴ Decyzja nr PIW.z.9139.01.136.2019 z 18 września 2019 r. wymierzająca karę pieniężną w wysokości 917,01 zł w związku niestosowaniem się do nakazów zawartych w § 7 ust. 1 rozporządzenia w sprawie środków podejmowanych w związku z ASF.

⁵⁵ Decyzja nr PIW.z.9134-12.2.78.2020 z 17 sierpnia 2020 r. wymierzająca karę pieniężną w wysokości 2.459,09 zł w związku niepodjęciem działań, jakie zostały wskazane w § 1a lit.c, d, f, h, k rozporządzenia w sprawie środków podejmowanych w związku z ASF.

⁵⁶ Dalej: plan gotowości lub plan.

dynamiczny, a brak bieżącej aktualizacji podstaw prawnych w prawie krajowym nie wpływał na sprawne ich przestrzeganie, które jest nieodzowne dla prawidłowej walki z epizootią ASF zarówno w sferze finansowej jak i merytorycznej. (...) PLW dostrzegł potrzebę aktualizacji wzorów dokumentów, ograniczenie struktury zespołu kryzysowego w PIW, która w Planie jest nieadekwatną do stanów osobowych i kwalifikacji pracowników PIW np. w strukturze organizacyjnej zespołu reagowania kryzysowego niemożliwe jest przy obecnej strukturze zatrudnienia PIW wyodrębnienie np. grupy monitorowania, prognoz i analiz (jeden lekarz weterynarii), grupy operacji i organizacji działań (jeden lekarz weterynarii), grupy zabezpieczenia logistycznego (jeden lekarz weterynarii), grupy ekspertów (ekspertko mogą pracować tylko lekarze weterynarii), ponieważ w PIW zatrudniony jest poza powiatowym lekarzem weterynarii tylko jeden lekarz weterynarii. W związku z powyższym mając na względzie ww. braki kadrowe, realizacja procedur logistycznych w działaniach organizacyjnych oraz minimalna częstotliwość wykonania procedur kontrolnych (np. codzienne perlustracje w okręgach) wykraczają poza możliwości PIW. Ponadto brak w Planie gotowości procedur zwalczania ASF u dzików poprzez eradykację wirusa z populacji dzika, jako głównego wektora rozprzestrzeniania się ASF. Bardzo rozbudowane są w Planie gotowości wymogi sprzętowe i stąd niedobory środków na ich całkowite zabezpieczenie w budżecie PIW. Ponadto Plan jest nieco zdezaktualizowany, gdyż powstał przed wystąpieniem ASF na ternie Polski, a wiedza na temat ASF zmienia się dynamicznie, również jak sam wirus, który ulega mutagennym procesom. Plan gotowości powstał w GIW i ani wojewódzki lekarz weterynarii, ani powiatowy lekarz, nie mogą i nie powinni zmieniać jego treści. Do wykorzystania jest wiele elementów, po pewnych kosmetycznych poprawkach, takich jak: druki do przekazania materiału do utylizacji czy schematy postępowań. Również niezmienione mogą pozostać i do wykorzystywania są dokumenty metodyczne, zawierające schematy organizacyjne i tryby postępowania. Wykorzystywane są dostępne edytowalne wzory dokumentów, których treść merytoryczna nie odbiega od tych, które są przekazywane z GIW i które mogą być wykorzystywane w pracy PIW. Na obecnym etapie Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA) opracowuje rekomendacje zwalczania ASF, które GLW wdraża na terenie kraju pismami, instrukcjami, schematami postępowania, zaleceniami. Diametralna zmiana nastąpi po implementacji do prawa polskiego rozporządzenia Wykonawczego Komisji (EU) 2021/605 z 07 kwietnia 2021 r. ustanawiającego szczególne środki zwalczania afrykańskiego pomoru świń oraz rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/429 z 9 marca 2016 r. w sprawie przenośnych chorób zwierząt oraz zmieniające i uchylające niektóre akty w dziedzinie zdrowia zwierząt ("Prawo o zdrowiu zwierząt"), a w szczególności interesujący nas art. 43, który mówi w ust.1 o Planach gotowości. (akta kontroli str. 4-8)

13. W latach 2019-2021 PIW przeprowadził 202 kontrole w gospodarstwach utrzymujących trzodę chlewną, których elementem było sprawdzenie przestrzegania zasad bioasekuracji przed przeniknięciem ASF ze środowiska naturalnego, odpowiednio: 93 w 2019 r., 46 w 2020 r. oraz 63 w 2021 r. W wyniku kontroli PIW stwierdzono naruszenia w zakresie bioasekuracji łącznie w trakcie 85 kontroli, z tego: w 18⁵⁷ kontrolach przeprowadzonych w 2019 r., 13⁵⁸ w 2020 r. i 54⁵⁹ w 2021 r. W następstwie kontroli i stwierdzenia nieprawidłowości w zakresie bioasekuracji, PLW:

⁵⁷ 19,4% łącznej liczby kontroli przeprowadzonych w tym roku.

⁵⁸ 28,3% łącznej liczby kontroli przeprowadzonych w tym roku.

⁵⁹ 85,7% łącznej liczby kontroli przeprowadzonych w tym roku.

- wydał łącznie 42 decyzje o usunięciu uchybień i nieprawidłowości (po pięć w 2019 r. i 2020 r. i 32 w 2021 r.), w tym dziewięć nakazujących zabicie lub ubój świń (jedną w 2020 r. i osiem w 2021 r.), stosowanie do art. 48b ust. 1-3 uozz;
- nałożył 19 mandatów (12 w 2019 r. i siedem w 2020 r.) w związku z naruszeniem art. 33 ust. 1 pkt 13 ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt⁶⁰.

(akta kontroli str. 943-947)

Kontrole, o których mowa powyżej przeprowadzono w 2020 r. w 10 z 14 gospodarstw utrzymujących trzodę chlewną znajdujących się w strefie, w której wprowadzono ograniczenia, natomiast w 2021 r. w 52 z 63. Nie zostało skontrolowanych odpowiednio: cztery i 11 gospodarstw, pomimo wymogu przeprowadzania raz w roku kontroli gospodarstw, w których były utrzymywane świnie, zawartego w Programie⁶¹.

(akta kontroli str. 943)

Powiatowy Lekarz wyjaśnił: *W (...) Programie (...) określono minimalną częstotliwość kontroli na raz w roku dla gospodarstw, które znajdują się w obszarach objętych ograniczeniami. 27 października 2020 r. gmina Mieszkowice została włączona do tzw. strefy ochronnej (...). W gminie tej położonych było 10 gospodarstw i wszystkie one zostały skontrolowane. Następne gospodarstwa weszły do strefy objętej ograniczeniami dopiero w dniu 23 grudnia 2020 r. i tutaj już nie było czasu, żeby te gospodarstwa skontrolować do końca 2020 r. Zostały skontrolowane w 2021 r. Podobna sytuacja miała miejsce w 2021 roku. Część gmin powiatu gryfińskiego pozostawała poza obszarami objętymi ograniczeniami aż do 16 grudnia 2021 r. kiedy to gmina Gryfino weszła w obszar objęty ograniczeniami II, a gmina Stare Czarnowo w obszar objęty ograniczeniami I. Kontrole gospodarstw w tych gminach zaplanowano w styczniu i lutym 2022 r. Poza tymi dwoma gminami, w pozostałych gminach, które wcześniej weszły o obszar objęty ograniczeniami, wszystkie gospodarstwa posiadające świnie zostały poddane kontrolom.*

(akta kontroli str. 613, 617)

W wyniku analizy 39 kontroli⁶² przeprowadzonych w gospodarstwach znajdujących się w strefach ochronnych i objętych ograniczeniami, w których stwierdzono nieprawidłowości, ustalono że:

- w 13 przypadkach⁶³ wydano decyzje na podstawie art. 48b ust. 1 uozz, w pozostałych 26 przypadkach, pomimo stwierdzenia w trakcie kontroli uchybień warunków weterynaryjnych, nie zostały wydane decyzje nakazujące ich usunięcie;
- w 33 przypadkach przeprowadzono kontrole sprawdzające realizację zaleceń pokontrolnych. Z pozostałych sześciu przypadków:
 - czterech gospodarzy przeprowadziło ubój gospodarczy⁶⁴ odpowiednio w ciągu 32⁶⁵ i 51⁶⁶ dni od daty przeprowadzenia kontroli,

⁶⁰ Dz. U. z 2020 r. poz. 2001 ze zm.; dalej: ustawa o systemie identyfikacji zwierząt.

⁶¹ Program przyjęty: rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 lutego 2020 r. w sprawie wprowadzenia w 2020 r. na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej „Programu mającego na celu wczesne wykrycie zakażeń wirusem wywołującym afrykański pomór świń i poszerzenie wiedzy na temat tej choroby oraz jej zwalczanie” (Dz. U. poz. 290) oraz rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 stycznia 2021 r. w sprawie wprowadzenia w 2021 r. j.w.(Dz. U. poz. 236; utracił moc 31 grudnia 2021 r.).

⁶² Odpowiednio: dziewięć z 2020 r. i 30 z 2021 r. kontroli gospodarstw znajdujących się w strefach, w których wprowadzono ograniczenia, w których stwierdzono nieprawidłowości przy zastosowaniu kryterium chronologicznego.

⁶³ Odpowiednio: jedną w 2020 r. i 12 w 2021 r.

⁶⁴ Licząc od daty przeprowadzenia kontroli odpowiednio w ciągu: 31 dni (protokół kontroli nr: 17/21012021/320614 data kontroli: 21 stycznia 2021 r. ubój gospodarczy przeprowadzono 22 lutego 2021 r.), 51 dni (protokół kontroli nr: 1/02/09/2021/320614 data kontroli: 2 września 2021 r., ubój gospodarczy 30 października 2021 r.), 86 dni (protokół kontroli nr: 034897315-001/04/11/20/320617, data kontroli: 4 listopada 2020 r., ubój gospodarczy 29 stycznia 2021 r.), 119 dni (protokół kontroli nr: 034892065-001/05/11/20/320617, data kontroli: 5 listopada 2020 r., ubój gospodarczy 4 marca 2021 r.).

⁶⁵ Protokół kontroli nr: 17/21012021/320614 z 21 stycznia 2021 r. ubój gospodarczy przeprowadzono 22 lutego 2021 r.

- w dwóch przypadkach kontrole sprawdzające nie zostały przeprowadzone,
- rekontrole przeprowadzono: w 30 przypadkach od dziewięciu do 62 dni, a w dziewięciu od 63 do 154 dni od daty przeprowadzenia kontroli.

(akta kontroli str. 948-974)

Powiatowy Lekarz wyjaśnił: *Zmiana regionalizacji ASF powoduje spiętrzenie czynności wykonywanych w związku z trwającą w sposób ciągły epizootią. Jediną przyczyną wydłużonych odstępów czasowych pomiędzy kontrolami w gospodarstwach jest brak wystarczającej ilości pracowników.*

(akta kontroli str. 612, 616)

Stwierdzone w toku kontroli nieprawidłowości polegały przede wszystkim na:

- braku wyłożenia mat dezynfekcyjnych/zainstalowania niecek dezynfekcyjnych przed wejściami i wjazdami do gospodarstwa, w którym są utrzymywane świnię, oraz wyjściami i wyjazdami z gospodarstwa,
- braku wdrożenia programu monitorowania i zwalczania gryzoni,
- niestosowanie przez osoby wykonujące czynności związane z obsługą świń, przed rozpoczęciem tych czynności, środków higieny niezbędnych do ograniczenia ryzyka szerzenia się ASF,
- nieużywaniu przez osoby wykonujące czynności związane z obsługą świń odzieży ochronnej oraz obuwia ochronnego przeznaczonego wyłącznie do wykonywania tych czynności,
- niekarmieniu świń paszą zabezpieczoną przed dostępem zwierząt wolnożyjących,
- nieutrzymywaniu świń w gospodarstwie w sposób wykluczający kontakt ze zwierzętami wolno żyjącymi i ze zwierzętami domowymi,
- braku bieżącego oczyszczania i odkażania narzędzi oraz sprzętu wykorzystywanych do obsługi świń.

(akta kontroli str. 948-953)

14 i 15. W okresie objętym kontrolą PIW prowadził rejestr podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną, związaną z utrzymywaniem świń w gospodarstwach. Rejestr prowadzony był przez PLW w formie elektronicznej, w sposób zgodny z obowiązującym wzorem⁶⁷. Ewidencja zawierała dane wynikające z art. 11 ust. 2 uozz oraz §2 rozporządzenia w sprawie rejestru gospodarstw. PLW uaktualniał dane w rejestrze po otrzymaniu z biura powiatowego ARiMR informacji o stadach świń, przynajmniej raz w roku⁶⁸. Według stanu na koniec 2019, 2020 i 2021 roku w rejestrach ujęto odpowiednio 94, 84 i 47 aktywnych stad świń⁶⁹.

(akta kontroli str. 916-942)

Powiatowy Lekarz wyjaśnił: (...) *Podczas kontroli sprawdzany jest sposób w jaki rolnik prowadzi wpisy w księgach rejestracji, terminowość wpisów, ich aktualność weryfikowana ze stanem liczebnym stada oraz sprawdzana jest terminowość wpisów aktualizacji. W przypadku nieprawidłowości, fakt ten odnotowywany jest w protokole kontroli i może być wymierzona kara grzywny w postaci mandatu.*

(akta kontroli str. 613, 617)

⁶⁶ Protokół kontroli nr: 1/02/09/2021/320614 z 2 września 2021 r., ubój gospodarczy przeprowadzono 30 października 2021 r.

⁶⁷ Załącznik do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 kwietnia 2018 r. w sprawie rejestru podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną na podstawie przepisów o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. poz. 818); dalej: rozporządzenie w sprawie rejestru gospodarstw.

⁶⁸ Przekazywanie informacji odbywało się na podstawie porozumienia o współpracy ARiMR oraz organów Inspekcji Weterynaryjnej, zawartego pomiędzy Prezesem ARiMR a Głównym Lekarzem Weterynarii (porozumienie zawarte 13 lipca 2017 r., aneksowane 22 listopada 2018 r. oraz porozumienie z 22 stycznia 2021 r.).

⁶⁹ Świń nie było wstawionych odpowiednio w: 30, 26 i 27 gospodarstwach.

- 16.** Formy współpracy PLW w latach 2019-2021 z organami właściwymi w sprawach zarządzania kryzysowego na szczeblu województwa oraz powiatów i gmin zagrożonych lub dotkniętych ASF, a także innych organów, podmiotów czy służb uczestniczących w usuwaniu skutków epizootii ASF były następujące, współpraca:
- a) ze Starostwem Powiatowym w Gryfinie dotyczyła:
 - bieżącego uczestnictwa w naradach w ramach powiatowego zespołu zarządzania kryzysowego,
 - przeprowadzania akcji informacyjnych dotyczących ASF (dystrybucja ulotek, zamieszczanie ogłoszeń na stronie internetowej);
 - b) z gminami z terenu powiatu dotyczyła:
 - pomocy w organizacji szkoleń dla rolników,
 - przeprowadzania akcji informacyjnych, dystrybucji ulotek, zamieszczania ogłoszeń na stronach internetowych dotyczących ASF,
 - usuwania zwłok padłych dzików z obszarów tych gmin,
 - oznakowania terenów dotyczących stref skażonych;
 - c) z nadleśnictwami PGL Lasy Państwowe i z kołami łowieckimi PZŁ dotyczyła:
 - bieżącej wymiany informacji o przypadkach ASF w populacji dzików i zmianach ustawodawstwa dotyczącego zwalczania ASF,
 - współudziału w organizacji przeszukiwań lasów w poszukiwaniu zwłok padłych dzików,
 - usuwania zwłok padłych dzików,
 - odstrzału sanitarnego realizowanego zgodnie z aktami prawa miejscowego,
 - pobierania próbek do badań w kierunku ASF od dzików odstrzelonych bez objawów ASF,
 - odstrzału dzików z objawami choroby ASF i usuwania zwłok tych dzików;
 - d) z Zarządem Okręgowym Polskiego Związku Łowieckiego w Szczecinie dotyczyła:
 - wspólnej organizacji szkoleń przeprowadzonych przez PLW,
 - współdziałania przy wyborze miejsc przechowywania tusz dzików;
 - e) z Państwowym Powiatowym Inspektorem Sanitarnym w Gryfinie dotyczyła wspólnych kontroli targowisk w Krajniku Dolnym oraz Osinowie pod kątem nielegalnego obrotu mięsem m.in. dzików;
 - f) z Komendą Powiatową Policji w Gryfinie dotyczyła: bieżącej wymiany informacji o padłych dzikach i nadzoru funkcjonariuszy KPP nad znalezionymi zwłokami dzików pochodzących z wypadków drogowych do czasu pobrania próbek przez PIW i zabezpieczenia oraz usunięcia zwłok tych dzików;
 - g) z zarządami dróg gminnych, powiatowych, wojewódzkich oraz z Generalną Dyrekcją Dróg Krajowych i Autostrad dotyczyła zgłaszania do PIW padłych dzików pozostających w pasie drogowym (wypadki komunikacyjne), przy czym PIW pobierał próby do badań tylko z dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych oraz gminnych. Z powodu zagrożenia zdrowia i życia ludzi nie pobierano próbek z dróg ekspresowych oraz autostrad (zwłoki dzików z tych dróg były transportowane do składnic padliny i tam były pobierane próby do badań w kierunku ASF);
 - h) z Biurem Powiatowym ARiMR w Baniach dotyczyła: informacji o stadach świń poddanych kontroli, zawieszonych i wykreślonych z ewidencji ARiMR;
 - i) z ochotniczymi strażami pożarnymi z terenu powiatu dotyczyła uczestnictwa w przeszukaniach terenów wokół miejsca znalezienia lub odstrzału dzików zarażonych ASF oraz usuwania zwłok padłych dzików;

- j) z Zachodniopomorskim Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego w Barzkowicach dotyczyła przygotowania akcji informacyjnych w zakresie ASF, organizacji spotkań i szkoleń z udziałem hodowców świń;
- k) z Wojewodą realizowana była przede wszystkim pośrednio poprzez działania na rzecz Wojewódzkiego Inspektoratu Weterynarii w Szczecinie, który na bieżąco współdziałał z Wojewódzkim Centrum Zarządzania Kryzysowego Zachodniopomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Szczecinie⁷⁰. Wielokrotnie urzędnicy ZUW (straż leśna, straż łowiecka) uczestniczyli w przeszukaniach wytyczonych terenów łowieckich w celu znalezienia i usuwania zwłok martwych dzików;
- l) z Centrum Kryzysowym Powiatu Ueckemark w Niemczech, graniczącym z powiatem (współpracę nawiązano w 2021 r.), polegała na wymianie informacji o bieżącym stanie epizootii ASF na terenie tych powiatów. Wzajemna wymiana opinii na temat strategii ograniczania populacji dzików oraz metod poszukiwania i bezpiecznej eliminacji zwłok padłych dzików.

(akta kontroli str. 335-609)

W sprawie efektów ww. współpracy, wniosków wyciągniętych z tej współpracy, mankamentów ujawnionych w trakcie trwania epizootii oraz działań przedsięwziętych, by im zapobiec w przyszłości, Powiatowy Lekarz wyjaśnił: *Całokształt współpracy miał na celu co najmniej spowolnienie rozprzestrzeniania się ASF w populacji dzików. Szybkie i systematyczne powiadamianie PLW o dzikach padłych oraz informacje od myśliwych o dzikach odstrzelonych przez wszystkie ww. jednostki powodowało, że wirus będący w organizmach, jako potencjalne źródło zakażenia zdrowych dzików, szybko i bezpiecznie był eliminowany ze środowiska i nie stanowił zagrożenia dla zdrowych dzików. W latach objętych kontrolą, do dnia dzisiejszego, udało się uniknąć przeniesienia wirusa do gospodarstw utrzymujących świnie na terenie Powiatu. Efekt ten jest wynikiem znacznego zwiększenia świadomości rolników-hodowców o zagrożeniach i olbrzymich stratach ekonomicznych, jakie może spowodować wybuch ASF w ich gospodarstwach. Również podnoszona jest wiedza i świadomość urzędników, pracowników urzędów gmin i starostwa powiatowego zawarta w rocznych – od 2014 r. - „Programach mających na celu wczesne wykrycie zakażeń wirusem wywołującym ASF i poszerzenie wiedzy na temat tej choroby oraz jej zwalczania” poprzez bezpośredni kontakt i wyjaśnianie znaczenia, szczególnie gospodarczego, rozprzestrzeniania się epizootii ASF. Efektem współpracy z Centrum Kryzysowym w Ueckemark jest rozpoczęcie przez PLW procedury zakupu mobilnej odłowni dzików w 2022 r. W trakcie współpracy z ww. podmiotami PLW zauważył brak systemowego, ujednoliconego prawnie w rozporządzeniach wykonawczych (a co za tym idzie w Planach Gotowości), wskazania podmiotów oraz ich obowiązków, uczestniczących w zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt podlegających obowiązkowi zwalczania wymienionych w zał. 2 do uozz (...) Brak jasnego określenia bezpośrednich relacji pomiędzy wydaniem zakazów, nakazów dla hodowców, urzędów w przepisach wykonawczych, przede wszystkim w niektórych rozporządzeniach Wojewody, a wskazaniem konkretnych podmiotów, osób, organów bezpośrednio odpowiedzialnych za realizację konkretnych rozstrzygnięć zawartych w tych rozporządzeniach. W przypadku konieczności podjęcia działań związanych z likwidacją nagłych zagrożeń, których wystąpienie trudno przewidzieć w planowaniu budżetu na kolejny rok, działanie zgodnie z dyscypliną finansów publicznych i przewlekła procedura blokują szybkie zmiany planów finansowych. Informacje o problemach mających wpływ na zmniejszenie skuteczności działania*

⁷⁰ Dalej: ZUW.

przekazywano podczas telekonferencji organizowanych przez ZWLW. Podczas tych telekonferencji prostowano i wyjaśniano dziesiątki wątpliwości, które tego wymagały oraz prezentowano interpretacje przepisów dotyczące „Programu wczesnego wykrywania ASF na 2021 r.”

(akta kontroli str. 4-8)

W sprawie prowadzenia przez PLW działalności informacyjnej dotyczącej ASF w populacji dzików, Powiatowy Lekarz wyjaśnił: *Od 2014 r. PLW prowadził, z różnym nasileniem, działalność informacyjną dotyczącą ASF u świń i dzików, jednak w latach 2019 do 2021 szczególny nacisk w akcji informacyjno-szkoleniowej położono na możliwość przeniesienia wirusa z dzika do hodowli świń, wektorów przenoszących tę chorobę, bioasekuracji, bezpieczeństwa biologicznego gospodarstw utrzymujących świnie. PLW rozsyłał materiały informacyjne w postaci ulotek do gmin celem ich rozpowszechnienia w sposób zwyczajowo przyjęty. W terminach zmian zasięgu obszarów objętych ograniczeniami (...) wszyscy rolnicy otrzymywali korespondencję zawierającą materiały informacyjne i szkoleniowe, której odbiór potwierdzali.*

(akta kontroli str. 4-8)

Na działalność informacyjną (tablice informacyjne, ulotki, mapy sytuacyjne) PIW wydatkował odpowiednio: w 2019 r. – 307,50 zł, w 2020 r. - 1.537 zł i w 2021 r. - 8.270 zł.

(akta kontroli str. 17)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Zaciągnięcie w latach 2020-2021 wbrew przepisowi art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych⁷¹, zobowiązań w wysokości przekraczającej plan finansowy PIW odpowiednio o 445 700 zł w 2020 r. i 216 972,95 zł w 2021 r. PLW zaciągnął zobowiązania, pomimo braku zabezpieczenia na ten cel środków w planie finansowym PIW, odpowiednio:

- w 2020 r. na kwotę 466 700 zł z tytułu 19 umów zawartych w okresie od 1 stycznia do 25 marca 2020 r. z kołami łowieckimi na odstrzał sanitarny dzików⁷². Kwota zaciągniętych zobowiązań przewyższała plan finansowy PIW o 445 700 zł (w planie finansowym w rozdz. 01020 § 4000 zabezpieczono kwotę 21 000 zł);
- w 2021 r. na kwotę 216 972,95 zł, z tego:
 - 104 000 zł⁷³ z tytułu ośmiu umów zawartych z kołami łowieckimi na odstrzał sanitarny dzików oraz
 - 112 972,95⁷⁴ zł na sfinansowanie w lutym 2021 r. m.in. zakupu materiałów do pobierania prób i znaczników do tuszy dzików, wysyłkę próbek do badań,

⁷¹ Dz. U. z 2021 r. poz. 305, ze zm.; dalej: ufp.

⁷² Umowy zawarte z Kołem łowieckim: Bażant 27 lutego 2020 r. na odstrzał 61 dzików, wartość umowy - 39 650 zł; Orzeł 27 lutego 2020 r. na odstrzał 44 dzików, wartość umowy - 28 600 zł; Dublet 27 lutego 2020 r. na odstrzał 41 dzików, wartość umowy - 26 650 zł; Kania 27 lutego 2020 r. na odstrzał 15 dzików, wartość umowy - 9 750 zł; Żubr 27 lutego 2020 r. na odstrzał 91 dzików, wartość umowy - 59 150 zł; Orlik z 27 lutego 2020 r. na odstrzał 19 dzików, wartość umowy - 12 350 zł; Nadodrzańskie 27 lutego 2020 r. na odstrzał 23 dzików, wartość umowy - 14 950 zł; Łoś 27 lutego 2020 r. na odstrzał 12 dzików, wartość umowy - 7 800 zł; Szarak z 27 lutego 2020 r. na odstrzał 26 dzików, wartość umowy - 16 900 zł; Hubertus 26 lutego 2020 r. na odstrzał 29 dzików, wartość umowy - 18 850 zł; Knieja 26 lutego 2020 r. na odstrzał 46 dzików, wartość umowy - 29 900 zł; Sokół 26 lutego 2020 r. na odstrzał 30 dzików, wartość umowy - 19 500 zł; Cyranka: 15 stycznia 2020 r. na odstrzał 14 dzików, wartość umowy - 9 100 zł i 26 lutego 2020 r. na odstrzał 19 dzików, wartość umowy 12 350 zł; Dziczy Las 2 marca 2020 r. na odstrzał 40 dzików, wartość umowy - 26 000 zł; Trop 2 marca 2020 r. na odstrzał 31 dzików, wartość umowy - 20 150 zł; Drop 3 marca 2020 r. na odstrzał 67 dzików, wartość umowy - 43 550 zł; Bielik 3 marca 2020 r. na odstrzał 49 dzików, wartość umowy - 31 850 zł; Jeleń 3 marca 2020 r. na odstrzał 61 dzików, wartość umowy - 39 650 zł;

⁷³ Umowy zawarte z Kołem łowieckim: Cyranka' 3 lutego 2021 r. na odstrzał 30 dzików, wartość umowy - 19 500 zł; Sokół 23 lutego 2021 r. na odstrzał 20 dzików, wartość umowy - 13 000 zł; Bielik' 1 marca 2021 r. na odstrzał 10 dzików, wartość umowy - 6 500 zł; Knieja: 1 marca 2021 r. na odstrzał 30 dzików, wartość umowy - 19 500 zł i 29 marca 2021 r. na odstrzał 20 dzików, wartość umowy 13 000 zł; Trop: 25 lutego 2021 r. na odstrzał 30 dzików, wartość umowy - 19 500 zł i 27 marca 2021 r. na odstrzał 20 dzików, wartość umowy 13 000 zł.

odstrzał sanitarny dzików, utylizację dzików, przeprowadzanie kontroli urzędowych w ramach zwalczania chorób zakaźnych zwierząt przez zakłady lecznicze. Kwota zaciągniętych zobowiązań przewyższała plan finansowy PIW o 195 972,95 zł (w planie finansowym w rozdz. 01020 § 4000 zabezpieczono kwotę 21 000 zł).

(akta kontroli str. 1295-1297, 1327-1345, 1378-1476)

Stosownie do art. 46 ust. 1 upf, jednostki sektora finansów publicznych mogą zaciągać zobowiązania do sfinansowania w danym roku do wysokości wynikającej z planu wydatków lub kosztów jednostki.

Powiatowy Lekarz wyjaśnił: *W rozporządzeniu nr 1/2020 (...) Wojewoda nakazał dzierżawcom obwodów łowieckich odstrzał sanitarny wolno żyjących dzików na obszarze zagrożenia wystąpieniem choroby. Termin zrealizowania odstrzału sanitarnego ustalono na dzień 29 lutego 2020 r., a warunki realizacji zostały określone w ust. 2 i ust. 3 (...). W rozporządzeniu nr 5/2020 Wojewoda nakazał (...) odstrzał sanitarny (...) dzików na obszarze zagrożenia wystąpieniem choroby. Termin zrealizowania odstrzału sanitarnego ustalono na dzień 31 marca 2020 r. (...) W rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 15 listopada 2018 r. w sprawie wysokości ryczałtu za wykonanie odstrzału sanitarnego dzików ustalono ryczałt (...) za każdą odstrzeloną sztukę: 1) samicy przelatki lub dorosłej samicy (...) 650 zł; 2) dzika (...) 300 zł. Ww. rozporządzenia nałożyły na Powiatowego Lekarza (...) obowiązek podpisania umowy z kołami łowieckimi na odstrzał sanitarny dzików. Zgodnie z wytycznymi takie umowy zostały sporządzone i podpisane przez obie strony - PLW i zarządy kół łowieckich. Środki finansowe zabezpieczone w ustawie budżetowej na 2020 rok były planowane w lipcu 2019 roku, kiedy to Powiatowy Lekarz nie miał informacji na temat planowanych rozporządzeń w sprawie odstrzału sanitarnego dzików do realizacji. W związku z tym nie było możliwe ich zaplanowanie i uwzględnienie w ustawie budżetowej (na rok 2020) w lipcu 2019 r. Zatwierdzone środki budżetowe w planie finansowym na rok 2020, w rozdziale 01022 na zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt przyznawane są co roku na tym samym poziomie tj. 21.000 zł. (...). Rozporządzenie nr 6/2021 Wojewody (...) nakazało odstrzał sanitarny (...) dzików w terminie do 31 marca 2021 r. (...). Ww. rozporządzenia nałożyły na Powiatowego Lekarza obowiązek podpisania umowy z kołami łowieckimi na odstrzał sanitarny dzików. Zgodnie z wytycznymi takie umowy zostały sporządzone i podpisane przez obie strony. Analogicznie środki finansowe w ustawie budżetowej na 2021 rok były planowane w lipcu 2020 roku. Powiatowy Lekarz nie miał informacji na temat planowanych rozporządzeń w sprawie odstrzału dzików w 2021 r., w związku z tym nie było możliwe ich przewidzenie, zaplanowanie i uwzględnienie w ustawie budżetowej rok 2021.*

(...) kwota 112 972,95 zł wynika z określenia wydatków w lutym 2021 r., przy zapowiedzi ZWLW o uruchomieniu w trybie pilnym kwot przedtraszonych, które zarządzeniem E.110.1.3.2021 zostały uruchomione w dniu 11.03.2021 r. Powyższe okoliczności spowodowały, że:

- podpisywano umowy z kołami łowieckimi o wykonanie obowiązkowego odstrzału sanitarnego dzików prowadzonego w celu redukcji pogłowia dzików na terenie obwodów łowieckich;

- zakupiono: - próbki do pobierania krwi dzików do badań; - pojemniki na próbki narządów wewnętrznych pobieranych z padłych świń i dzików celem ich zabezpieczenia w trakcie transportu do inspektoratu, a później oznakowanie kodem kreskowym, opakowanie z wkładem chłodzącym w szczelne pojemniki

⁷⁴ Kwoty wynikające z poszczególnych paragrafów kolumny "Zaangażowanie" sprawozdania z wykonania planu wydatków budżetu państwa Rb-28.

styropianowe, celem bezpiecznego wysłania do laboratorium ZHW Gdańsk. (...) opłata za przesłanie firmą kurierską (...); - niepowtarzalne znaczniki a) na tusze dzików przetrzymywanych PPT, b) w celu oznakowania padłych dzików, c) plombowania chłodni po zamknięciu i pobraniu prób do badań; - worki na zwłoki celem zabezpieczenia przed przenikaniem wirusa do środowiska oraz zabezpieczenia przed kontaktem z innymi zwierzętami, do czasu odbioru i unieszkodliwienia padliny przez uprawniony do odbioru ubocznych produktów pochodzenia zwierzęcego (upzz), zakład pośredni lub zakład utylizacyjny, - utylizowano na bieżąco, działając niezwłocznie i skutecznie - od 1 stycznia 2021 r., wszystkie padłe dziki oraz dziki dodatnie w PPT - wraz z wszystkimi dzikami w chłodni, co jest podstawowym elementem gwarantującym eradykację drobnoustrojów ze środowiska, poprzez unieszkodliwianie w zakładach utylizacyjnych,

- wykonano tablice informacyjne o zakazie wstępu do lasu na tereny skażone wskazane przez wojewodę oraz wydrukowano w celach informacyjnych ulotki, plakaty o patogenezie, rozprzestrzenianiu, przebiegu, a przede wszystkim o skutkach gospodarczych rozprzestrzeniania się epizoozji ASF. Akcja propagowania wiedzy na temat ASF była i jest prowadzona w celu uświadomienia społeczeństwu (...) negatywnego znaczenia tej choroby dla gospodarki narodowej kraju.

Wobec ewidentnych braków kadrowych podyktowanych głównie mizerną płac proponowanych w funduszu płac dla inspektorów weterynaryjnych (w większości nabory nie rozstrzygnięte z powodu braku chętnych kandydatów lub jedna osoba przyjęta do pracy 1 września 2021 r., zrezygnowała 31.12.2021 r. z powodu niskich zarobków), Powiatowy Lekarz nie był w stanie w całości wykonać ustawowych zadań Inspekcji w zakresie zapobiegania i zwalczania ASF, więc zlecił prowadzenia kontroli urzędowych gospodarstw w ramach zwalczania chorób zakaźnych zwierząt (tu ASF) urzędowym lekarzom weterynarii wyznaczonym decyzjami administracyjnymi, działającymi w ramach zakładów leczniczych. Pierwsze kontrole odbyły się w towarzystwie i pod nadzorem lekarza weterynarii, (...) pracownika PIW. Wobec braku w styczniu 2021 r. Programu, w formie rekomendacji Główny Lekarz Weterynarii polecił w 2021 r. kontynuować realizację Programu wg zasad rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 lutego 2020 r. Program na 2021 r. (wszedł w życie 5 lutego 2021 r. z obowiązywaniem od 1 stycznia 2021 r., PLW realizował bez zabezpieczenia odpowiednich środków finansowych na bieżący rok, w planowaniu sporządzonym w lipcu poprzedzającego roku.

Powiatowy Lekarz został postawiony w trudnej sytuacji dokonania wyboru:

- czy realizować rozporządzenia Wojewody, Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi chroniąc gospodarkę narodową przed olbrzymimi stratami związanymi z wystąpieniem afrykańskiego pomoru świń na terenie powiatu gryfińskiego,

- czy informować ZWLW o braku możliwości wykonania obowiązującego prawa z powodu braku zabezpieczenia środków finansowych w planach stanowionych w poprzednich latach 2019 i 2020, ponieważ nie przewidziano wystąpienia choroby zakaźnej zwierząt zwalczanej z urzędu. Ww. okoliczności spowodowały, że wybrano mniejsze zło, dokonując wyboru pomiędzy ochroną gospodarki narodowej przed ogromnymi stratami gospodarczymi a sztywną, skostniałą, nieelastyczną dyscypliną finansów publicznych. Podpisano więc umowy z kołami łowieckimi bez zabezpieczenia odpowiednich środków w planach na 2020 r. oraz 2021 r. stawiając PLW były podjęte wyłącznie w celu ograniczenia skutków zdarzenia losowego zdeterminowanego przez czynniki zewnętrzne, których nie można było z pewnością przewidzieć. Czynnikiem zewnętrznym, losowym było bez wątpienia pojawienie się na terenie powiatu gryfińskiego wirusa afrykańskiego pomoru świń w populacji dzików co groziło powstaniem szkód niewspółmiernie większych niż spowodowana

działaniami PLW, naruszającymi jednak dyscyplinę finansów publicznych. Mając na uwadze powyższe Powiatowy Lekarz pomimo braku zabezpieczenia środków w planie finansowym PIW zaciągał zobowiązania na realizację działań niezbędnych do zwalczania ASF u dzików, mając nadzieję graniczącą z pewnością że w późniejszym terminie niezbędne środki w postaci uruchomienia rezerw celowych zostaną przekazane do PIW, co zapobiegnie zobowiązaniom Skarbu Państwa na koniec roku budżetowego.

W 2020 r. po otrzymaniu I, II oraz w 2021 roku po otrzymaniu trzech transz rezerwy celowej oraz po nowelizacji ustawy budżetowej, na terenie powiatu gryfińskiego zrealizowano zobowiązania związane ze zwalczaniem chorób zakaźnych zwierząt, również ASF, a w bilansach rocznych nie wykazano zobowiązań Budżetu Państwa.

(akta kontroli str. 1276-1282)

W przypadku wystąpienia epizootii zaniechanie podjęcia niezbędnych działań, mających na celu zahamowanie rozprzestrzeniania się epizootii i walkę z jej skutkami, groziłoby powstaniem szkody niewspółmiernie większej niż przekroczenie wydatków przewidzianych w danym momencie w planie finansowym, w związku z tym NIK odstąpił od formułowania wniosku pokontrolnego w tym zakresie.

2. Inspektorat, wbrew postanowieniom Programu obowiązującego w 2020 r., nie przeprowadził w dwóch przypadkach kontroli sprawdzających (na 39 zbadanych przypadków) w zakresie przestrzegania zasad bioasekuracji w gospodarstwach utrzymujących świnię, tj.:

- kontrola przeprowadzona 27 września 2021 r.⁷⁵ Powiatowy Lekarz 27 grudnia 2021 r. wydał decyzję⁷⁶ nakazującą T.G. do 15 stycznia 2022 r usunięcie nieprawidłowości poprzez zabezpieczenie matami dezynfekującymi wejście i wjazd do gospodarstwa oraz wyłożenie mat dezynfekujących przed wejściem do pomieszczeń inwentarskich. Realizacja wykonania decyzji do 24 lutego 2022 r. nie została sprawdzona;
- kontrola przeprowadzona 2 października 2021 r.⁷⁷ Powiatowy Lekarz 27 grudnia 2021 r. wydał decyzję⁷⁸ nakazującą A.S. do 15 stycznia 2022 r usunięcie nieprawidłowości poprzez zabezpieczenie matami dezynfekującymi wejście i wjazd do gospodarstwa oraz wyłożenie mat dezynfekujących przed wejściem do pomieszczeń inwentarskich. Realizacja wykonania decyzji do 24 lutego 2022 r. nie została sprawdzona.

(akta kontroli str. 948-953, 975-1011)

Jak wynika z postanowień Programu, w przypadku stwierdzenia niewykonania nakazów i zakazów, o których mowa odpowiednio w § 1 ust. 1 pkt 1 i 3–6 oraz § 2 ust. 1 rozporządzenia w sprawie środków podejmowanych w związku z ASF oraz niespełnienia obowiązku, o którym mowa w § 18 ust. 2 ww. rozporządzenia, powiatowy lekarz weterynarii przeprowadza dodatkową kontrolę przestrzegania tych nakazów i zakazów, kontrolę stanu zdrowia świń wraz z wywiadem lekarsko-weterynaryjnym oraz badanie kliniczne świń z pomiarem wewnętrznej ciepłoty ciała.

Powiatowy Lekarz wyjaśnił: (...) W przypadku dwóch gospodarstw tzn. (...) nr protokołu kontroli 01/02/10/2021/320614: termin wykonania nakazów decyzji 15 stycznia 2022 r. oraz (...)nr protokołu kontroli 01/27/09/2021/320614, termin wykonania nakazów decyzji 15 stycznia 2022 r., kontrole zostaną przeprowadzone w najbliższym czasie. Przyczyną zwłoki był ogrom pracy jaką od stycznia wykonują

⁷⁵ Protokół kontroli nr 01/27/09/2021/320614.

⁷⁶ Nr PIWz9134-12.183.236.2021.

⁷⁷ Protokół kontroli nr 01/02/10/2021/320614.

⁷⁸ Nr PIWz9134-12.140.238.2021.

pracownicy Inspektoratu podczas bardzo szybkiego rozprzestrzeniania się choroby w populacji dzików. Ponadto w miesiącu styczniu były przeprowadzane kontrole gospodarstw w gminie Gryfino a w miesiącu lutym w gminie Stare Czarnowo, które to gminy weszły o obszary objęte ograniczeniami w dniu 16 grudnia 2021 r.

(akta kontroli str.612-613, 616-617)

3. W 26 przypadkach kontroli⁷⁹ gospodarstw trzody chlewnej (z 39 objętych badaniami), pomimo stwierdzenia w tych gospodarstwach nieprawidłowości PLW nie wydał decyzji administracyjnych nakazujących ich usunięcie, stosownie do art. 48b ust. 1 uoizz.

(akta kontroli str. 948-953, 1012-1275)

Na podstawie art. 48b ust. 1 uoizz powiatowy lekarz weterynarii, w przypadku stwierdzenia, że posiadacz zwierząt nie stosuje się do nakazów, zakazów lub ograniczeń, w drodze decyzji: 1) nakazuje usunięcie stwierdzonych uchybień w określonym terminie albo 2) nakazuje zabicie lub ubój zwierząt określonych gatunków oraz zakazuje utrzymywania w gospodarstwie zwierząt tych gatunków.

Powiatowy Lekarz wyjaśnił: Przyczyny braku decyzji nakazującej usunięcie nieprawidłowości stwierdzonych podczas kontroli (...) były takie same we wszystkich wyszczególnionych gospodarstwach. Powiat gryfiński do 27 października 2020 r. pozostawał poza obszarami objętymi ograniczeniami. 27 października 2020 r., (...), gmina Mieszkowice została włączona do obszaru ochronnego (odpowiadającemu obszarowi objętemu ograniczeniami I). W gminie tej położone było 10 gospodarstw utrzymujących świnię. 23 grudnia 2020 r. gmina Mieszkowice, Moryń i część gminy Cedynia zostały włączone w obszar objęty ograniczeniami II oraz gminy Trzcińsko Zdrój i Chojna – włączone w obszar objęty ograniczeniami I. Tym samym w jednym czasie do obszarów objętych ograniczeniami I i II zostało włączone 39 gospodarstw utrzymujących świnię.

Powiatowy Lekarz (...) dysponując bardzo ograniczoną ilością inspektorów merytorycznych zespołu ds. zdrowia i ochrony – 3 osoby, zobowiązany został do prowadzenia systematycznych akcji przeszukiwań lasów, nadzorowanie budowy zapór w postaci płotów i umieszczaniu substancji zapachowych, pobieranie próbek od padłych i odstrzelonych zwierząt, ich ewidencjonowanie pakowanie i przesyłanie do laboratorium. Wykonywanie wszystkich tych czynności „pochłonęło” znaczną ilość godzin pracy. Stan epidemii Covid 19 uniemożliwił zorganizowanie zbiorowych szkoleń dla rolników. Dodatkowo w styczniu 2021 r. trzech pracowników Inspektoratu uległo zakażeniu, w tym jedna osoba z działu ochrony zdrowia zwierząt. Akcja edukacyjna w gospodarstwach prowadzona była w postaci korespondencji listowej, jak również podczas kontroli gospodarstw, gdzie osoba kontrolująca zapoznawała rolników z aktualną sytuacją epizootyczną oraz ze zmieniającymi się z nią wymaganiami. Do czasu zmiany regionalizacji (zmiany granic stref) ASF wszystkie gospodarstwa o których mowa spełniały wymagania rozporządzenia w sprawie środków podejmowanych w związku z ASF. We wszystkich gospodarstwach skontrolowanych w grudniu 2020 r. oraz w styczniu 2021 r. rolnicy wyrażali wolę dostosowania się do zmieniających się wymagań i nie

⁷⁹ Protokoły kontroli nr: 034897315-001/04/11/20/320617 z 4 listopada 2020 r., 034903052-001/04/11/20/320617 z 4 listopada 2020 r., 034894573-001/05/11/20/320617 z 5 listopada 2020 r., 065849396-001/05/11/20/30617 z 5 listopada 2020 r., 01/121120/320613 z 12 listopada 2020 r., 2/121120/320613 z 12 listopada 2020 r., 03/121120/320613 z 12 listopada 2020 r., 1/12.01.2021/320614 z 12 stycznia 2021 r., 02/12012021/320614 z 12 stycznia 2021 r., 03/13012021/320614 z 13 stycznia 2021 r., 04/13012021/320614 z 13 stycznia 2021 r., 06/15012021/320614 z 15 stycznia 2021 r., 08/15012021/320614 z 15 stycznia 2021 r., 09/18012021/320614 z 18 stycznia 2021 r., 10/18012021/320614 z 18 stycznia 2021 r., 1/18/01/2021/075493792 z 18 stycznia 2021 r., 12/19012021/320614 z 19 stycznia 2021 r., 13/20012021/320614 z 20 stycznia 2021 r., 17/21012021/320614 z 21 stycznia 2021 r., 16/21012021/320614 z 21 stycznia 2021 r., 18/25012021/320614 z 25 stycznia 2021 r., 19/25012021/320614 z 25 stycznia 2021 r., 21/26012021/320614 z 26 stycznia 2021 r., 22/27012021/320614 z 27 stycznia 2021 r., 01/28/09/2021/320614 z 28 września 2021 r., 1/28/05/21/320604 z 28 maja 2021 r.

było potrzeby ich przymuszania. Wobec realnego zagrożenia zawleczenia wirusa ASF do gospodarstw musieliśmy w krótkim czasie skontrolować wszystkie gospodarstwa, które weszły do obszarów objętych ograniczeniami, tak żeby mieć pewność, że rolnicy rozumieją jak zabezpieczyć stada przed zakażeniem. Wobec powyższego pierwsze kontrole w gospodarstwach w gminach Mieszkowice, Chojna i Trzcińsko Zdrój poświęcone były szkoleniu rolników. W niewielkim odstępie czasu od pierwszych kontroli uzgadniane były terminy ponownych kontroli, gdzie potwierdzono fakt dostosowywania się gospodarstw do nowych wymagań. W sytuacji dysponowania faktycznie małymi zasobami pracowników merytorycznych, gdy rolnicy z własnej woli chcieli dostosować się do nowej sytuacji, prowadzenie postępowań administracyjnych spowolniło by akcję kontroli i tym samym akcję edukacyjną, a same postępowania, w czasie gdy rolnicy już usunęli nieprawidłowości, lub zdecydowali się na rezygnację z hodowli świń, stały by się bezprzedmiotowe. Ponadto, jeżeli właściciele gospodarstw do czasu zmiany regionalizacji ASF stosują się do nakazów, zakazów i ograniczeń, a stwierdzone nieprawidłowości wynikają z nowopowstałych obowiązków, np. założenia drogich w budowie i eksploatacji mat dezynfekcyjnych we wjazdach i wyjazdach z gospodarstwa, trudno uznać, że gospodarze ci przestali przestrzegać nakazów prawa. Po prostu w prawie nie uwzględniono czasu na dostosowanie się do zmieniających się reguł zabezpieczania gospodarstw przed wniknięciem wirusa afrykańskiego pomoru świń.

(akta kontroli str. 611, 615-616)

W przypadku wystąpienia epizootii zaniechanie podjęcia niezbędnych działań, mających na celu zahamowanie rozprzestrzeniania się epizootii i walkę z jej skutkami, groziłoby powstaniem szkody niewspółmiernie większej niż przekroczenie wydatków przewidzianych w danym momencie w planie finansowym, w związku z tym NIK odstąpił od formułowania wniosku pokontrolnego w tym zakresie.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Wnioski 1. Wydawanie decyzji administracyjnych w każdym przypadku stwierdzenia naruszenia zasad bioasekuracji.

Uwagi Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ust. 1 i 2 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Szczecinie.

Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania NIK
o sposobie realizacji
wniosków.

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 30 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosku oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Szczecin, 20 kwietnia 2022 r.

Kontroler
Małgorzata Chabiniak
specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Szczecinie

Dyrektor

.....
podpis

.....
podpis